

PERINNEKASVI-PUUTARHOJEMME UNOHDETTU!

 PUUTARHAKULTTUURIMME ON PITKÄN AJAN KEHITYKSEN TULOS
(JOS VERTAAMME KESKI-TAI LÄNSIEUROOPAN MAIHIN
PUUTARHAKULTTUURIMME ON VARSIN NUORYA!)

 PUUTARHAVILJELY KATSOTAAN SAANEEN ALKUNSA N. 1440

- NAAANTAKIN,
- VIIPURIN JA
- TURUN LUOSTAREISTA

 KASVEISTA EI OLE MITÄÄN⁹⁰ VARMAA TIETÄ, VAAN USKOTAAN
VILJELLYN SAMOJA KASVEJA KUIN KESKIEUROOPAN
LUOSTAREISSA

- VIHANNESTEN LISÄKSI
- MAUSTE- JA LÄÄKEKASVEJA.

 EI PUUTARHAVILJELY, TAI PUUTARHANHOITO OLLUT KOVINKAAN KUKOISTAVAA
exim.

- KAAHIMAA
- HUMALISTO
- KYÖKKIKASVIMAA
- IKKUNANALUSPENKKI
- JA MYÖHEMMIN "TREKOOI", JOSSA
VILJELTIIN MARJAPENSAITA JA OMENAPULTA!

• n. 1750 TIENOILHA VALLITSI "HYÖDYN AIKAKAUSI", JOKA EDISTI PUUTARHAVILJELYÄ.
TEHTIIN KASVIENKERUUMATKOJA PÖHJÖIS-AMERIKKAAN, JOSTA TULI
MYÖS UUTTA VILJELYTIETOA LÄHINNÄ KARTANOIHIN JA PAPPILOIHIN. ①

 MONET AMERIKAN TUOMISET OSOITTAUTUIVAT SOPIMATTOMAKSI SUOMEN ILMASTOON JA KUOLIVAT POIS!

 MUUTAMIA ON YHÄ VILJELYSSÄ

- TUOMIPITTLASA
- SÄLEIKKÖVILLIVUNI
- AITADORAPIHLASA
- AMERIKANJALOPÄHKINÄ
- HOPEAVAANTERA

LOPPUPOUELLA

 1800-LUVULLA, PUUTARHA-AATE LEVISI YHÄ LAAJEMMALLE

 KAUPUNKEIHIN PERUSTETTIIN PUUTARHASEUROJA-JA KOULUJAKIN.

 1900-LUVUN ALKUPUOLELLA SÄÄTYLÄISET JA KAUPUNKIVÄESTÖ HARRASTI PUUTARHANHOITOA INNOKKAASTI.

 SIEMENIÄ HANKITTIIN ULKOMAILTA KUTEN SAKSASTA, EESTISTÄ JA VENÄJÄLTÄ

 TAIMI-JA SIEMENLUETTELOIDEN SISÄLTÖ OLI TODELLA LAAJA!
(NYKYTIETÄMYKSEN MUKAAN SUURIMMALLA OSALLA KASVEJA EI OLLUT MAHDOLLISUUTTA KAAAN MENESTYÄ AVOMAALLA!)

 OSA TAIMISTA PIDETTIIN TALVEN YLI VIILEISSÄ KASVIHUONEISSA JA KEVÄÄLLÄ RUUKUT VIETIIN UHOS ITÄI KASVI ISTUTETTIIN MAAHAN KESÄKSI!

PERINNEKASVIT

PERINNEKASVIT, VANHAT KASVIT SEURAAVAT IHMISTEN
VAIHEITA KOKO ELÄMÄN AJAN

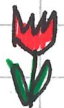

LAPSUUDESTA TUTUT KASVIT OVAT MUISTOISSA JA NIITÄ HALUAA
KASVATTA PUUTARHASSA, TAI SISÄKUKKIA HUONEISSA.

MITÄ OVAT PERINNE- EMI VANHAT KORISTEKASVIT?

OVATKO NE NIITÄ KASVEJA, JOITA ON VILJELTY SUOMESSA
1800-LUVULLA, VAI KENTIES JO AIJEMMIN?

KORISTEKASVIEN VILJELYPHISTORIA-^{LUETTELOA, TEHTY} EI OLE VAIN YKSITTÄISIÄ
HARVIA Tietoja KASVIEN KASVATTAMISESTA.

KASVEJA ON TULLUT MEILLE ERI PUOLILTA JA ERI AIKAINA
JA NÄIN OIKEN KASVIT OVAT TOISISTAAN POIKKEAVIA
KANTOJA.

PUISTOISSA JA VANHOISSA PUUTARHOISSA, SEKÄ HAUTAUSMAILLA
SÄILYNEITÄ VANHOJA KANTOJA TULISI SÄILYTTÄÄ
NE OVAT HYVIN SOPEUTUNEET OLOIHIMME, OVAT TERVEITÄ

JA VÄHÄÄN TYTYVIÄ
TÄRKEÄÄ ON NÄIDEN KASVIEN SÄILYTTÄMINEN JA
LISÄÄMINEN

ARAT KASVIT OVAT KUOLLEET NOIN 10 VUODEN VÄLEIN SATTUVAN
KOVAN PAKKASTALVEN SEURAUKSENA.

NE JOITKA OVAT JÄÄNEET ELÄMÄN, OVAT VANHOJA PERINNEKASVEJA
JOILLA TOIVOISI OLEVAN KYSYNTÄÄ PERINNEPITTOJA RAKENTÄESSÄ -

PERINNEKASVIIT - MISTÄ NIITÄ LÖYTÄÄ?

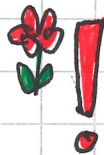
PERINNEKASVIEN LÖYTÄMINEN JA HANKKIMINEN EI OLE AIVAN YKSINKERTAISTA

TAIMIMYÖMÄLÄT TUOTTAVAT YHÄ UUSIA KASVEJA KASVATETTAVAKSI, MUTTA USEIMMAT ON TUOTETTU HOLLANNISTA, TAI TANSKASTA. (VAIKKA NIITÄ KAUPITELLAAN PERINNEPERENNANA!)

SILLOINKAAN KASVI EI OLE PERINNEKASVI, JOS SE ON KASVATETTU ULKOLAISISTA SIEMENISTÄ

ERÄÄT TAIMISTOT OVAT ALKANEET KÄYTTÄÄ SUOMALAISIA PERENNAKANTOJA KASVIEN LISÄKSEEN.
JOS ON KYSYNTÄÄ, NIIN VARMAAN TARJONTAKIN LISÄÄNTYVÄ

PARASTA ON JOS MAAYTÄISPERENNOJA LÖYTÄÄ

- MAALAISTALOJEN PIHALTA
- VANHOILTA ASUNTOALUEILTA
- SIIRTOLA PUUTARHOISTA
- HYLÄTYILTÄ TONTILTA
- TIENVARSILTA

MAANOMISTAJAN LUPA!

TUTTYAVIEN JA SUKULAISTEN PIHOILTA SAATTAA LÖYTÄÄ JO MENETETTYJÄ KANTOJA, JOIHIN VOI LIITTÄÄ MONENLAISIA KERTOMUKSIA JA SATTUMUKSIA!

JOTEN JATKETAAN TAIMENVAIHTOA, SIEMENIEN JAKOA JA PISTOKKAIDEN JAKELUA!

PERINNEPERENNOJEN KÄYTTÖ!

RAJOITTA A VAIN MIELEKUVITUS!

NIITÄ VOI ISTUTTA A

PERINNE -
PUUSTA, PENSAISTA -
JA KÖNNÖKSISTÄ
PUHUTAAN "VANHAN
PIHAN ARVO" TUPAILMAN
MONISTEISSA
KOTISIVUUKHA!

OIKEET
SOPII MINKÄ
VAAN PERENNA-
PENKIN
TEKOON!

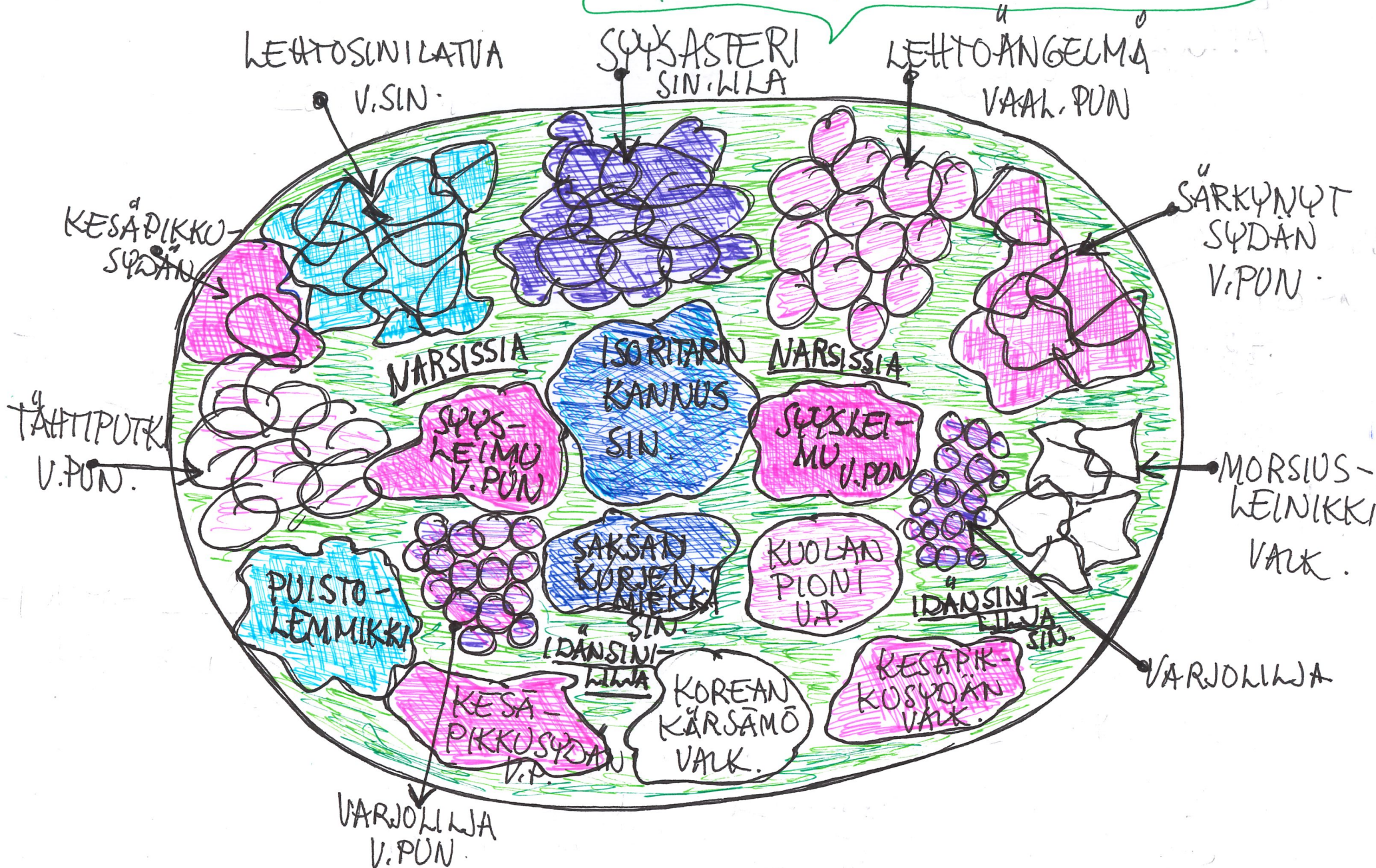
- TÄHDON SEINÄNVIERILLE
- PIHANIITYKKE
- KUKKADENKKEIN
- OMANA PERINNEPENKINÄ
- KASVIMAAN KAUNISTUKSEKSI
- HEDELMÄPUIDEN JUURILLE

PERENNAT VOIVAT HYVIN

- PERENNA-MAASTA TEHDÄÄN TARPEEKSI SUURI!
- PIENI KUKKAMA A EI OLE NÄYTTÄVÄ JA NURMIKKO VALTAA ALAA
- KASVIT VALITAAN OMAN MIELTYMYKSEN MUKAAN
  - KASVUPAIKAN OLOSUHTTEET ON OTETTAVA HUOMIOON.
  - LASKUKUMÄÄRÄ PIDETÄÄN KOHTUULLISENA MUUTEN SAAMTA TULLA LEVOTON JA KIRJAVÄ
  - YHTÄ LADIA ISTUTETAAN USEAMPI TAIMI JA NÄITÄ PIKKU RYHMIÄ MUUTAMAAN ERI PAIKKAAN.
  - ISTUTUS TEHDÄÄN TIHEÄ, NIIN ETTÄ RESKIKESÄLÄ MULLA ON LEHTIEN PEITTOSSA.
  - RIKKAKASVEIKKE EI JÄÄ ELIN-TILAA!
- KUN PAIKKA ON SOPIVA
- KOHTALAISEN HYVÄ KASVUVAHUSTA
- KEVÄÄLÄ PERUS-LANNOITUS (KOMPOSTIA)
- KASTEELLAAN TARPEEN VAATIESSA
- RIKKARUOHOT KURISSA
- TARPEEN VAATIESSA TAIMIEN JAKAMINEN JA HYVÄ RÄISET KASVIT!

PERENNAPENKKI PERINNEPERENNOISTA
TAI NYKKAJAN MONIVUOTISISTA

SUOMALAISTEN PERINNEKASVIEN TULEVAISUUS

 VANHOJEN VILJELYKASVIEN SÄILYTTÄMINEN TURVAA LUONNON MONIMUOTOISUUTTA!

LUONNON-
VARAKESKUS
(LUKE)

 KOTIPUUTARHURIT OVA AVAINASEMASSA ARVOKKAAN SILMOITTA
SUOMALAISEN KASVIKEENIVARAANNAN YLLÄPITÄJÄNÄ.

VANHOISTA KASVEISTA VOI

 KANSALLINEN KASVIKEENIVARAOHJELMA

TEHTÄVÄNÄ ^{ON} SÄILYTTÄÄ SUOMESSA SYNTYNEITÄ
JA TÄNNE HYVIN SOPEUTUNEITA VILJELYKASVIEN
LAJEJA JA LAJIKKEITA
TAKTOIMINEN ALOITETTIIN SUOMESSA V. 2003!

LUKEN KOKOELMISSA

- ON
- RUVÄSSIPUOLEITA YM.
- RAPARPEREJA
- PIPARJUURTA
- HUMALAA
- YRTTEJÄ
- HEDELMÄPOITA
- MARJAPENSAITT

 KANSACAISILLA ON TÄRKEÄ ROOLI
ARVOKKAAN KASVIKANNAN TUNNISTAMISESSA
TIETOJEN KERAÄMISESSÄ JA
KASVIEN TUTKITTAVAKSI LAHETTÄMISESSÄ
LUKEN TUTKIJOLLE

• KORISTEKASVIEN JOILLA
ON PITKÄ VILJELYHISTORIA
TAKTOIDAAN LAJIKKEITA.

 KERÄYSKOHTEENA OVAT YLI 50 VUOTTA VANHAAT
KASVIKANNAT
MISSÄ GEENIVAROJA SÄILYTETÄÄN?

 YHTEISPOHJOISMAINEN GEENIVARAKESKUS SIJAITSEE ALNARPISSA RUOTSISSA.
SINNE TAKTOIDAAN SUOMESTA SIEMENIÄ YRTTI- JA PELTO-

 HUIPPUVUORTEN SIEMENSÄILYTTÄMÖ ON VARMUUSKOKDEUMA
ERI PUOLINTA MAAILMAA TUHTEILTA SIEMENILLE. KASVEISTA

LIHJOJA KEVÄÄSTÄ SYKSYN

IDANSINIILIJÄ

EI OLE KOTOISIN SIBERIASTA
VAAN ITÄ-EUROOPASTA
JA KESKI-VENÄJÄLTÄ
1900-LUVUN ALKUPUOLELTA
TUHLI SUOMEEN.
VIHITTY MÖNENLAISISSA
PAIKOISSA

HENTOHELMILIJÄ

SIN. TAI VALK. TÄHKÄMÄINEN
KUKINTO.
VILJELYT SUOMESSA YHTÄ
KAVAN KUIN IDANSINIILIJÄÄ!

NARSISSIT TUTUIMMAT VALKO- JA

- KOTOISIN VÄLIMEREN MAISSA Kelta- ja pyreneitten niemimaalla NARSISSI! LUONNONVARAISENA.
- KASVATETTU EUROOPAN PUUTARHOISSA VUOSISATOJA.
- RUOTSISSA JA SUOMESSA KASVATETTU JO 1700 LUVULTA SAAKKA.

IIRIKSET eli KURJENMIEKAT

KUULUVAI VANHEMPIIN
PUUTARHAKASVEIHIN

SAKSANKURJENMIEKAT
EI OLE YKSISELITTEINEN
LAJI, VAAN NIMI VIITTA
JO ALUNPERIN SAMAN-
NÄKÖISIIN, JUURAKOLLISIIN
EUROOPPALAISIN JA AASIA-
LAISIIN KURJENMIEKKA-
LAJEIHIN JA -RISTEYMYN.
1800 LUVUN ALKUPUO-
LELTA LÄHTIEN.

- SUOMESSA ON SÄILYNYT VANHOINA LAJEINA TUM. SININEN IIRIS JA KELLAN-VALAN VÄRINEN IIRIS.

- KUKKIVAT USKOLLISESTI VUODESTA TOISEEN
- OVAT KESTÄVIÄ JA TERVEITÄ

SIBERIAN- KURJENMIEKKA

- ON NIMESTÄÄN HUOLIMATTA KESKIEUROOPPALAINEN LAJI
- 1900 LUVUN ALUN VAIHTEESSA TUHLUT SUOMEEN

VANHA
LAJI
OVAT SÄILYTTÄ-
MISEN
ARVOISIA!

PÄIVÄNLIHJAT

- SUOMALAISEN PUUTARHAN PERUSKASVEJA!
- LAJEJA ON MAAILMASSA MONTA KUMMENTÄ (JA JAKOSTETAAN UUSIA UHÄI!)
- PYSYVÄN PAIKKANSA SUOMALAISTEN KUKKA - PENKISSÄ JA SYDÄMESSÄ ON SAANUT
  - KEITÄDÄIVÄNLIHJA JA
  - RUSO - " - - "
- KASVAVAT LUONNONVARAISENA EUROOPASSA JA VENÄJÄLLÄ
- LEVIVÄT KESKI-EUROOPAN PUUTARHOIHIN JO 1500-LUVULLA.
  - RUOTSIN 1700 -
  - SUOMEEN 1800 LUVUN LOPOULLA.
- KASVAVAT PAIKOILHAAN VUOSIKAUSIA ILMAN SUUREMPAA HUOLENPITOA

RUSKOLIHJA

ennen "KEISARINKRUUNU"

- YHEISIN LIHJA PUUTARHOISSA
- VAATIMATON KASVAA HEINIKOSSA, VAIKKA TÄHO JA ASUKKAAT OVAI JO POIS
- RUSKOLIJAN ALAJAJI SAHRAMILIHJA ON ROTEVAMPI JA ISOMPI KUKKAINEN
- SAHRAMILIJÄNÄHÄ EI OHE ITUSILMOJA KEHTHANGOISSA

TIKERILIHJA

- NUOREMPI PUUTARHAN KAUNISTUS
- KOTOISIN KIINASTA
- TUOTU ENGLANTIIN 1800-LUVUN ALUSSA.
- SUOMEEN 1900-LUVUN ALKUPUOLELLA.

VARJOLIHJA

- KESKI-EUROOPALAINEN LAJI, JOKA ON VIHTYNYT SUOMALAISISSA PUUTARHOISSA JO 1800-LUVUN LOPOLTA.
- RUOTSISSA EHKÄ JO KESKI-AJALLA, VARMIMMIN 1700-LUVULLA.

ESIKOT

KEVÄTESIKKO

- Kelta-kukkainen kasvaa meikän luonnonvaraisena lähes koko maassa

Etelän kevät-esikko

- Etelä- ja keski-Suomen pihoihin ja puistoissa
- Karannut myös luontoon
- Kukat isommat ja vaalean keltaiset

Pihä-esikko

- Nahkea ja paksulehtinen
- Kukat kelt/tumma-keskus
- Pitkä viljelyhistoria

Paino-esikko

- Aasialainen esikkolaji
- Viljeltä Suomessa 1900-luvun alkupuolelta.

UKONHATUT

- Kasvaa luonnonvaraisena keski-Euroopasta Aasiaan ja Pohjois-Amerikkaan ulottuvalle alueella.

- Luonnonlajeja on kautta aikojen siirretty puutarhaan lääke- ja koristekasveiksi

- Ukonhattujen myrkyllä on pilattu vihokistien kaivovesi ja saatettu pois päiviltä sudet ja hankalat aviopuolisot!

- Suomessa tavataan tarhaukonhattua ja harvinaisempaa aitoukonhattua molemmat tummansinisiä

→ Lasike sinivalko-kukkainen kirjoukonhattu on myös vanha lasike

RITARINKANNUS

Jaloritarinkannus-lajikkeiden esivanhempana pidetään isoritarinkannusta

- Lasi löydettiin 1600-luvulla ja viljeltiin parisataa vuotta sellaisenaan

- 1800-luvulla englantilaiset alkoivat risteyttää eri ritarikannuksia ja risteyttäminen jatkuu yhä!

- Isoritarinkannuksen levinneisyys ulottuu Itä-Karjalaan!

Itä-Rajalla kiteellä kasvaa harvinaisena luonnonvarainen lehtoukonhattu, joka on rauhoitettu!

LEHTOAKILEIJA
"KYLÄKUKKA"
"KOTKANUKKA"

- VALHOITTAA OMENATARHAT, ENTISET TALONPAIKAT, SEINÄNVIERUSTAT JA ERÄÄNÄ PÄIVÄNÄ SE ILMESTYI KUKKAPENKKIIN!
- KASVAA LUONNONVARAISENA POHJOIS-EUROOPASSA, SUOMESSAKIN SE SAATTAOHLA ALKUPERÄINEN "LEHTOKASVI"
- NYKYAAN LUONNOSSA OLEVAT AKILEIJAT OVAT PUUTARHAKARKULAISIA!
- KUKKIEN LAAJA VÄRI- JA MUOTOVALIKOIMA JOHTUU SIITÄ, ETTÄ YKSILÖT RISTEYTYVÄT KESKENÄÄN RASOITUKSITTA!

LAPINAKILEIJA KASVAA POHJOIS-SUOMEN PUUTARHOISSA.

- SAATAVANA POUHJ.-SUOMALAISISSA PUUTARHOISSA

LEHTOÄNGELMÄ

- ON AKILEIJOJEN SUKULAINEN.
- LUONNONVARAISENA SITÄ KASVAA POUHJOIS-KARJALAN LEHTOVUO-HYKKEELLÄ
- MUUALLA SE ON PUUTARHAKARKULAINEN.

PIKKUÄNGELMÄ

- UUDELTAMAALTA JA HÄMEESTÄ VILLINTYNYT.
- HARUINAINEN
- SIROLEHTINEN JA
- HUISKILOKUKAT OVAT Keltaiset

TÄHTIPUTKI

- OIVALLINEN VARJOJEN SEINUSTOJEN JA PUJEN ALUSTOJEN KASVI
- MENESTYI MYÖS AURINGOSSA, JOSSA HOUKUTTELEE MEHCÄISIÄ PAIKALLE
- ALKUJAAN SVEITSIÄINEN METSÄKASVI

KOREAKARSAMO

"TUHATKAUNO"
• OJAKARSAMON KERRANNAIS-MUOTO

- KUKAT VALKOISET, PALLOMAISET HYVIN KERRANNAISET
- TIUHASTI HAAROTTUVIEN VARSIEN PÄÄSSÄ
- KASVATETTU AINAKIN 400V. SUOMESSA 1800LUU

PIONIT

KASVOIVAT JO KESKIAIKAISISSA
LUOSTARIPUUTARHOISSA
NAANTALUSSA JA TURUSSA

HERRASVÄEN PUUTARHOIHIN
NE TUUVAT 1900-LUVUN
ALKUPUOLIKKA
JA VÄHTEHLEN KAIKEN
KANSAN LUKSI!

TALONPOIKAIS- eli TARHAPIONI

- VARSINAINEN ISOÄIDIN SILMÄTERÄ!
- KOTOLSIIN VÄLIMEREN RANNIKOLTA
TUOTIIN 1500-LUVUNKA ENGLANTIIN
- LUONNONLAINEN ON KARMUININ
PUNAISET YKSINKERTAISET KUKAT
- RISTEYTYTTIIN TURKINPIONIN KANSSA
JA SAATIIN KERRANNAISKUKKAISIA
LAIKKEITA
- NÄMÄ LEVISIVÄT SKANDINAVIA MAIHIN
JA AIKANAAN MYÖS SUOMEEN.

JALO- eli KIINANPIONIT

- OVAT MUUNNOKSIA JA RISTEYTYK-
" TUOTTEITA
- EIVÄT MITÄÄN UUTUUKSIA NEKÄÄN!
- JALOPIONI KASVAA VILLINÄ KUNASSA.
- 1800-LUVUN ALUSSA TUOTIIN RANSKAAN
JA ENGLANTIIN
- ALOITETTIIN INNOKAS RISTEYTYSTYÖ.
(LAIKKEITA ON OLLUT N. 3000
JOISTA JÄLJELLÄ KEMMENESOSA!)

ITÄ- JA POHJOIS-SUOMESSA KASVAA KUOLANPIONI

- ON LUONNONVARAINEN
KUOLAN NIEMI MAALLA.
- VAJAA METRIN KORKUIVEN
RUUSUNPUNAISET
YKSINKERTAISET
KUKAT.
KESÄKUUN PUOLESSA
VÄLISÄ

ITÄ-EUROOPPA- LAINEN TIHUPIONI

- TIHUMÄISET
LEHDE
m. 30-40cm
- KUKAT
PURPPORAN
PUNAISET
YKSINKERTAISET

KEVÄTUOHENJUURI

- KOTOISIN AASIAN JA KESKI-EUROOPAN VUORISTOSEUDOLTA.
- KÄYTETTY LÄÄKKEENÄ TUHUT SUOMEEN M. 1900-LUVUN ALKUPUOLELLA.
- MUODOSTUNUT SUOMALAISTEN LEMPİKUKAKSI

PÄIVÄNKAKKARA

- EI ESITTELYÄ KALPAA! YLEINEN
- KAUNISTANUT TORPPIEN JA KARTANOIDEN PIHAPURIA
- ISO PÄIVÄNKAKKARA eli TARHA PÄIVÄNKAKKARA
- EI OLE PERINNEKASVI JA NÄÄNTYY HELPOSTI TALVEN PAKKASISSA

VUORIKAUNOKKI

- SINIKUKKAINEN ASTERIKASVI
- KASVAA PYRENEILMÄ LUONTAISESTI.
- AHDEKAUNOKKI JA
- NORMIKAUNOKKI
- KOTIMAISET SINIPUNAKUKKAISET ANSAITSEVAT HUOMIOTA HYVINÄ KUKKANIIITYKASVEINA

IDANUNIKKO

- 1700-LUVULLA ARMENIASTA LÖYDETTY
- SIITÄ TUHI HETI SUOSITTU PUUTARHAKASVI
- TULENPUNAINEN JA YKSINKERTAINEN
- KAUKAASIANUNIKKO
- TUHI EUR. PUUTARHOITIN 100 VUOTTA MYÖHEMMIN
- TULENPUNAINEN JA KERRAYTU

MAKVA

MYSKIMALVA

- KUULUU PUUTARHAN PARHAIMPIIN PERENNOIHIN
- VALK. JA VAAL. PUN. KUKINNOT
- 1800-LUVULTA KOTOISIN KESKI- JA ETELA-EUROOPASTA

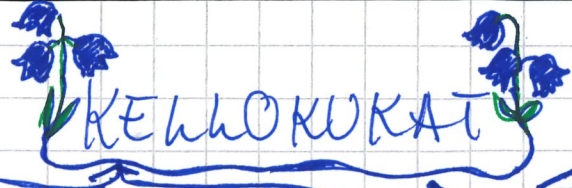
RUUSUMALVA

- SAMANOLOINEN, KUIN MYSKIMALVA, MUTTA KORKEAMPI M. 1mt
- KUKAT VAAL. PUN.

HARMAAMALVIKKI

- POHJOIS-ITALIASTA JA SAKSASTA
- VOIMAKAS KASVUINEN JA KORKEA, JOPA 2mt
- KASVAA VILJELYJÄÄNTEENÄ ASUNTOJEN LAHEISYDESSÄ!

KEHOKUKAT

KURJENKEHKO

- TIEDETÄÄN SEN KASVAVAN PUUTARHOISSA JO 1600-LUVULTA
- LUONNONVARAISET KANNAT MENESTYVÄT HYVIN
- ALKUPERÄINEN LUONNONKASVI SUOMESSA

PEURANKELHO

- SUOMESSA MUINAISTULOKAS
- VIILTYY AURINGOSSA JA KUIVAKKOSSA PAIKASSA

UKONKEHO

- KORKEA 1-1,5m
- 5cm SINISET KUKAT
- LUONNONVARAISENA VAIN AHVENAN-MAAHA
- MUUKHA LUONNOSSA SE ON PUUTARHOISTA LEVINNYT
- ISOUKONKEHO EI OLE PERINNEKASVI!

VARSANKELHO

- SIROMPI, KUIN UKONKEHO
- HARVINAINEN LUONNOSSA JA PUUTARHOISSA
- KUKATTOMANA MUISTUTTAA NOKKOSTA

VUOHENKEHO

- TUOTIIN KESKI-EUROOPASTA RUOTSIIN 1700-LUVULLA RAVINTOKASVIKSI
- JUURISTOSSA ON SYÖTÄVÄKSI KELPAAVIA MUKULOITA!
- KOVA LEVIÄMÄÄN JA VAIKEA KITRETTÄVÄ!
- HYVIN PEITTÄÄ VAIKKA PUUTARHAN KIVIKASAN!

LEHTOSINILATVA

- LUONNONVARAISENA KASVANUT "ITÄ-HÄMEESSÄ JA POHJOIS-KARJALAN KOSTEILLA NIITYLLÄ JA LEHTOISSA
- VIILTY KAUAN PUUTARHOISSA, JOISTA KARANNUT LUONTOON

KISSANKELHO

- KAIKILLE TOTTU TIENVARSIEN KORISTAJA
- VÄHENTYNYT PIENNARTEN JA KETOJEN HEINÄTTESSÄ

PALAVANRAKKAUS

YLIOPPILASNEILIKKA

- LUONNONVARAINEN ETELA-VENÄJÄLHÄ
- TUULUT RISTIRETKELÄISTEN MUKANA EUROOPPAAN
- TUNNETAAN MONISSA EUROOPAN MAISSA JERUSALEMINTAI MAJTAN RISTINA YKSIYTAINEN KUKKA NÄYTTÄÄ RISTUJÄ
- RUOTSIIN TULI 1600-LUVUN LOPULLA
- JA JONKIN VERRAN MYÖHEMMIN SUOMEEN
- JUURTA ON KÄYTTY VÄNÄJÄLHÄ VAATTEIDEN PESUUN, SEN SISÄLTÄMÄN SAPONIININ ANSIOSTA
- NIMI KUVAA HYVIN KÄYTTÖTARKEITUSTA "TATAARINSUOPA"

SUKULAINEN

SUOPAYRTTI

- VANHA HYÖTY- JA KORISTEKASVI
- LUONNONVARAINEN KESKI- JA ETELA-EUROOPASSA
- KUKAT YKSI- TAI MONIKERTAISIA VALK. VAAH. PUN. HYVÄN TUOKSUISIA!

SÄRKYNUTSYDÄN

- MUMMON KUKKA
- PERENNA VANHOILTA HYVILTÄ AJOILTA
- TUOTIN KUINASTA EUROOPPAAN VASTA 1846
- ENSIN KASVATETTUIN KASVIHUONEESSA

JALOKIURUNKANNUS

SIPERIAINEN LEHTOKASVI

- CARL VON WINNÉ v. 1760 LÄHETTI OPPICAANSA SIPERIAAN KASVIN-KERUUMATKALLE
- MÄÄRÄNÄ ON LÖYTÄÄ SÄRKYNNEENSYDÄMEN SIEMENIÄ
- OPPILAS EREHTYI JA LÄHETTI RUOTSIIN JALOKIURUNKANNUKSEN SIEMENIÄ
- RUOTSALAISET SAIVAT UUDEN KASVIN JA KOHTA SUOMALAISETKIN PYSTYKIURUNKANNUS
- ETELA-SUOMEN LEHDOISSA KASVAVA MATAVA SINIPUNA KUKKAINEN KASVI

AURINGONTÄHTI

- ITÄEUROOPPALAINEN LAJI
- VAHVA VARTINEN N. 1-2 mt KORKEA
- KELTAINEN MYKERÖKUKKA HAAROLITUVISSA VARSISSA
- SAATTA LÖYTÄÄ KARKULAISENA VANHOISTA PUUTARHOISTA ETELÄ-SUOMESTA.

ISOHIRVENJUURI

- AASIALAINEN LAJI
- LÄÄKEKASVI
- SUOMESSA VAIN KORISTEKASVI
- SAATTA VILKUNTYÄ
- PERHOSKASVI
- KORKEAMPI JA ROTEVAMPI, KUIN AURINGONTÄHTI

KULTAPALHO

- PÄIVÄNHATUT LÖYSIVÄT TIENSÄ PÖHJOIS-AMERIKASTA EUROOPPAAN 1600-1700 LUVUILLA.
- 1800 LUVULLA TUH. EUROOPPAAN KERRATTU MUOTO KULTAPALHO, JA KOHTA SE OLI SUOMALAISTEN SUOSIKKI

SYYSASTERIT

- TUOTIN PÖHJOIS-AMERIKASTA ENG-LANTIIN 1700-LUVUN ALUSSA
- SITÄ RUKETTUN HETI RISTEYTTÄMÄÄN
- PAJUASTERI ETELÄ- JA KESKISUOMEN PIHOILTA KARANNUT SITKEÄ KARKULAINEN.

LEIMUKUKAT, LEIMUT eli FLOKSIT

- PÖHJOISAMERIKKALAINEN PUHDASVERINEN KASUISUKU, JOKA ON SAAVUTTANUT.. HYVIN MERKITTÄVÄN ASEMAN EUROOPPALAISISSA PUUTARHOISSA

SYYSLEIMUT

- 1720 KANTALAJI TUOTUN EUROOPPAAN
- SYREENIFLOKSIKI NIMETTY LUONNONLAJI
- KUKAT HILANVÄRISET KORKEAMPI, KUIN JALOSTETUT LAJIT
- 1800-LUVULLA ALKOI SYYSLEIMUJEN JALOSTUS
- LEIMUT TULVAT SUOMEEN 1900-LUVUN ALUSSA
- SAMMALLEIMU ON MATA LA REUNUS- JA KUIKKOKASVI

KAKSIVUOTISET KUKAT

TARHASAKKORUUSO "TUKKIRUUSO"

- KOTOISIN ETU-AASIESTA JA KIINASTA
- VILJELYT EUROOPASSA JO 1500 LUVULTA.
- SUOMESSA 1900-LUVULTA
- YKSINKERTAISTA KANTAA SAATTAA OLLA VIELÄ VILJELYSSÄ

MAARIANKEHKO KASTEKUKKA TYTÖLLE JA POJALLE

- KOTOISIN ETELA-EUROOPASTA
- ENGLANNISSA KASVATETTU JO YLI 500 VUOTTA
- TUOTIIN SUOMEEN 1900-LUVULLA.

HARJANEIKKA

- ETELA-EUROOPPALAINEN LUONNONLAIJI ON PIENI KOKKAINEN VAALEANPUNERTAVA
- 1900 LUVUN ALKUPUOLELLA VILJELIVAT JO MUNKIT HARJANEIKKAA
- RUOTSIIN SE TULI 1700-LUVULLA JA SUOMEEN 1800-LUVULLA.
- JALOSTETTU MONIVÄRISEKSI JA KUKAT ISOMMAT.

SORMUSTINKUKKA

- LUONNONVARAISENA LANSI-EUROOPASSA
- KÄYTETÄÄN SYDÄN-LÄÄKKEENÄ (DIGITAALIS) OMINAISUUS KEKSITTIIN JO 1700-LUVUN ENGLANNISSA
- ETELAISESSA SUOMESSA VILJENTYNYT esim. RAKENNUSTYÖMAILLE!

Ihakko

- LUONNONVARAINEN SUURESSA OSASSA EUROOPPA
- MEILLÄ TEIDEN-VARSILLA JA AUTOPITTOILLA PUUTARHAKARKULAINENA.
- ETUNA IHANA TUOKSU!

SIPERIANUNIKKO

- TUOTIIN SIPERIASTA ENGLANTIIN V. 1730.
- MEILLE SUOMEEN SE TULI SATA VUOTTA MYÖHEMMIN.
- KUKAT Keltaiset, ORANSSIT JA VALKOISET
- LISÄÄNTYVÄ SIEMENTÄ-MÄLÄ

YKSIVUOTISET KESÄKUKAT

YKSIVUOTISIA KESÄKUKKIA TIEDETÄÄN
KASVATETUN TURUSSA JO 1600-LUVULLA
TILHANDZIN LUETTELOON MUKAAN

VOISI TEHDÄ
VANHANAJAN RIEMUKKAAN
KESÄKUKKAPENKIN
UUDEN AIAN
SIEMENISTÄ!

VILJELYSSÄ OHI:

- PUNAREVONHÄNTÄ
- KEHÄKUKKA
- TARHANEILIKKA
- MAARIANOHDAKE
- SILKKIUNIKKO
- OOPIMUMI ←←
- SAMETTIRUUSU

1800-LUVULLA JA JÄLKEEN

- WEIJONANKITA
- TUHUNIKKO
- KOSMOSKUKKA
- MAHVIKKI
- TUOKSUHERNE
- KUNAWASTERI
- PETUNIA
- PERHOSKUKKA
- SIEVIKKI
- OLIKUKKA
- SILKKIKUKKA
- ORVOKIT
- RUISKUKKA
- NEIDONKUKKA
- KLARKIA LIMMENKUKKA

KAIKKI
VANHAAT
KESÄKUKKA-
LAJIKKEET
OVAT HÄVIN-
NEET!

SATA VUOTTA MYÖHEMMIN KASVATETTIN:

- TARHAKUKKONKANNUSTA
- KIRJOKIERTO
- KRUUNOPÄIVÄNKAKKARAA
- HARJANEILIKKAA
- SARJASAIPPOA
- KÖYNNÖSKRASSIA
- TARHANEITOA
- TUOKSUSEEDAA

JOTEN
ON TÄYTY-
MINEN
NYKYAIKAISIIN
LAJIKKEISIIN

MILTEIN KADONNELTA KESÄKUKKIA:

- SIROKIURUNKANNUS
- KUHTALAKKA
- JÄÄPÄVIKKI
- VERIPELPI
- MAARIANOHDAKE
- APINANKUKKA
- SIROKANNUSRUOTO
- NAAMIOKUKKA
- KORISTEPORTULAKKA
- KOHOKIT
- PIPOT

MAUSTE- JA LÄÄKEYRTIT

- MAUSTE- JA LÄÄKEYRTIEN VIJVELY TUNNETAAN KAIVIMMIN SUOMEN PUUTARHAKASVIEN HISTORIASSA
- KESKIAJALLA LUOSTAREISSA KÄYTETTIIN JA VIJVELTIIN LÄÄKKEIKSI JA MAUSTEIKSI
- KÄYTTÖ OLI RASOITTUNUT PIENEN PIIRIN HARRASTUKSEKSI
- ELIAS TILLANDZIN JULKAISEMASSA LUETTELOSSA 1683 MAINITTAAN 60 MAUSTE- JA LÄÄKEKASVIA

KUTEN RUOHOSIPULI, ROHTOLIPERI, TILU, TINJAMI, PIPARJUURI YM.

OSA TAISI KASVAA AINOASTAAN HÄNEN HOITAMASSAAN AKADEMIAN PUUTARHASSA

- KASVIT LEVISIVÄT VÄHTELEEN KAIKEN KANSAN KESKUUDEEN
- ISOKASVUISET YRTIT

- ROHTOLIPERI = LIPSTIKKA
- SAKSANKIRVELI = ON VIKKIINTYNYT
- VÄINÖNPUTKI LUONNONVARAINEN KÄPISÄ
- ROHTORAVINIOYRTTI
- ROHTOLUPPIO
- ISOHIRVENJUURI

PIENEMPIÄ YRTTEJÄ

- AAPROTTIMARUNA
- KOIRUOHO eli MAHI
- PIETARYRTTI
- NUKULA
- ROHTOKALMOJUURI
- PALSAMIPÄIVÄNKAKKARA
- MINTUT eli "MÄNTTÄ"

YKSIVUOTISET YRTIT

- TILU
- KUMINA

HUMALA MONIVUOTINEN KÖYNNÖS

- SE ON PAKOLINEN VIJVELYLÄJI JOTA SÄÄDETTIIN LAIHA KESKI-AJALTA ALKAEN

(VANHAT VIHANNEKSET)

VANHIMPJA VIHANNESKASVEISTA OVAT: LUOSTAREISSA LOUNAIS-SUOM.

- PERUNA TULI MEILLE 1700 LUVULLA
- HERNE → 1100 LUV. → 1600 LUV.
- HÄRKÄPAPU → 1500 LUVULTA
- NAURIS → " —

PIPARJUURI "PIPPARUOTI"

- OLI ENNEN VAIN LÄÄKINNÄLLINEN KASVI
- 1700 - HYÖDYNAIKAKAUTENA PIPARJUUREN KÄYTTÖÄ EDISTETTIN MONINTAVOIN.

PARSA

- KAUAN PIDETTY KORISTEENA JA HERKKUNA PUUTARHASSA

KÖYNNÖSPINAATTI

- MONIVUOTINEN KÖYNNÖS
- REHEVÄ KASVIINEN
- VAIKEA NYRKYÄN SAADA!

RAPARPERI

- MYÖS LÄÄKKEKASVI ENNEN (NÄIN YHÄ KUNASSA!)
- MEINÄ MYÖHEMMIN OTEETTUN KÄYTTÖÖN KEVÄISENÄ VIHANNEKSENA RAPARPERIKEITON JA -PAISTOKSEN MERKEISSÄ

PALSTERNAKKA

- NYRKYÄN HARVAINEN
- 1913 TODETAAU KEITTIÖ KASVIKIRJASSA, ETTÄ SITÄ ON VIJELTÄVÄ KOKO MAASSA!

SOKERIJUURI
KÖYNNÖSPINAATTI-HIERAKKA
TARHASUOLAHEINÄ
TARHAMALTA
SUKUPUOTTOON KUOLEVIA VIHANNESKASVEJA
NUIDEN VIJELY EI OLE KOSKAAN OHUT RONSASTA

JUURIKASVEJA ALETTIIN VIJELHÄ 1900-LUVULLA VANHOJA SIEMENKANTOJA EI OLE SAATAVIKKA!

MUKOLAKIRVELI / IDÄNKIRVELI

- SYÖTÄVÄT MUKOLAT
- VÄHÄINEN KÄYTTÖ

MAA-ARTSOKKA

MUSTAJUURI

KAURAJUURI

MUKULAPÄHKÄMÖ
eli "KOREGI"

VILJELY RAJOITTU
VUOSISADAN ALUSSA (1900)
HERRASKARTANOIDEN
PUUTARHOIHIN

EIKÄ NUIDEN VILJELY
OLE KOVIN YLEISTÄ NYKYÄN-
KÄÄN

SIKURI KATUIN KORVIKE
VILJELTIIN
SOTA-JA PULA-
AIKANA

SIPULIT

RUOHO-SIPULI ON
KULKENUT SUO-
MALAISTEN MUKANA
JO 1900-LUVUN ALUSTA

HÄRKÄPAPU
eli PELTOPAPU

SALKOPAPU

PENSASPAPU

TÄRKEIMPIÄ VILJELTÄVIÄ KASVIKSIÄ.

VARSINKIN SODAN AIKAA JA JÄLKEEN
HÄRKÄPAVON RAVINTOARVO OLI TÄRKEÄ

SALKO-JA PENSASPAPU ON SILLOINKIN,
SÄÄN ARMOIKKA. TULI SATOA, TAI EI.
MAATTAISKANTOJA HÄRKÄPAVUSTA, VOI
VIELÄ LÖPTÄÄ, esim. SAUITAIPALEEN KANTAA

HÄRKÄPAPU JÄTTÄÄ MAAHAN TYYPEÄ. KALKITUS
EDISTÄÄ TYPENSIDONTAA. RUNSAAS LANNOITUS
LIIKOISESSA MUODOSSA, OLEVALLA TYPELLÄ
HEIKENTÄÄ TYPENSIDONTAA

TAVU- eli PIHHSIPULI
KASVATUS ON NYKYÄN
VÄHÄISEMPÄÄ

ILMASIPULI ON HAUSKA
TUTTAVUUS, JOKA TEKEE PIENIÄ
SIPULEITA LATVOJEN PÄIHIN

KEPASIPULIN KOTIMAISTA
KANTAA ON SAATAVIKKA.

RYVÄSSIPULIN } KOTIMAISIA
VALKOSIPULIN } KANTOJA
ON SAATU
ELVETTYÄ